

Zinātne – kā

Aisma ORUPE

Materiālzinātne ir viena no iespējām sildīt Latvijas ekonomiku. Diemžēl šobrīd valsts atbalsts šai jomai ir nepietiekams un Eiropas Savienības (ES) fondu apgūšanai nākamajā periodā budžetā nav paredzēts līdzmaksājums, līdz ar to «tā ir kā mašīna bez motora», atzīst zinātnieki.

Situācija zinātnē ir traģiska, uzskata Latvijas Kardioloģijas centra vadītājs Andrejs Ērglis. Redzot, ka no IKP šai jomai tiek novirzīti tikai 0,15%, arī viņam, optimistam, esot skaidrs, ka ar šādu apjomu neko daudz izdarīt nevar. Turklāt nākamajā plānošanas periodā lielu cerību nav arī uz ES struktūrfondiem. Lai gan kopējā summa ir iezīmēta (ap 500 miljoniem eiro), bet problēma ir tā, ka valsts budžetā nav ielikts līdzmaksājums. Zinātnieku piedāvājums ir ņemt aizdevumu no ES investīciju programmas – ap 600 miljoniem eiro uz 30 gadiem. Tas nozīmē, ka katru gadu šim nolūkam valsts budžetā jāparedz 20 miljoni eiro, kas ir smieklīga summa. Taču šāda nauda ļautu nodrošināt pārmaiņas gan augstākajā izglītībā un zinātnē, gan līdzmaksājumus, gan vēl ko citu, piemēram, universitāšu lielo slimnīcu struktūras attīstīšanu, ir pārliecināts A. Ērglis. Tā būtu tāda šoka terapija, kas ļautu radīt

Foto: Lauris VIKSNE, F64 Photo Agency

sistēmu, kura pēc laika dotu noteiktus rezultātus, nevis nodarbošanās tikai ar papīru aprakstīšanu. Viņš norāda, ka «Silīcija ielejā ASV ir aizliegts rakstīt projektus bez prototipiem, un mums arī nevajadzētu aprakstīt papīru kaudzes, no kurām neviens neko neiegūst».

mašīna bez motora

PIETIEK APRAKSTĪT PAPĪRUS. Projektiem bez konkrētiem prototipiem vai ražošanas nav vērtības, tāpēc lielāks uzsvars jāliek uz uzņēmumu izveidi, kas var īstenot idejas, uzskata kardiologs Andrejs Ērglis un LZA prezidents Ojārs Spārītis

Latvijas Zinātņu akadēmijas (LZA) prezidents Ojārs Spārītis atzīst, ka zinātniskā kapacitāte un konkurētspēja Latvijā būtu, bet pietrūkst tehnoloģisko iespēju. Noārdoties iepriekšējai ekonomiskajai struktūrai, netika ieguldīti līdzekļi zinātnes stiprināšanai un

attīstībai. Skaitļi to arī rāda – 1991. gadā Latvijā bija 12000 zinātnieku, bet tagad tikai 4000. Liels šķērslis attīstībai ir arī tas, ka trūkst posma, kas ļautu idejas pārvērst prototipos vai ražošanā. Viņš kā paraugu minēja Taivānu, kuru apmeklējis pirms neilga laika. Tā

izglītībā un zinātnē iegulda 20% no valsts budžeta. Līdz ar to tajā ir zinātnes parki 13 nozarēs, kur strādā ap 150 000 cilvēku, kā arī industriālās pārneses institūts ar 7000 darbinieku. Tas viss ļāvis pieņemt milzīgus līdzekļus pētniecībai. Diemžēl Latvijā ražošanas ir diezgan šaura un tā nespēj nodot zinātnē šo tehnoloģiskās pārneses grūdienu. «Mums ir sevi jāapliecina ne tikai kā dziedātāju un deju tautai, kas dzīvo viszaļākajā zemē, bet kā zemei, kur spēj piedāvāt inovatīvu produktu tāda kvalitāte, lai pasaule vēlētos to no mums iegādāties – vai tās būtu biozinātnes vai materiālzinātnes, farmakoloģija, vai kas cits,» uzsver O. Spārītis.

Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) zinātņu prorektors Tālis Juhna domā, ka zināms progress materiālzinātnēs ir panākts un ir izveidojies labs sadarbības tīkls Baltijas reģionā tieši šajā jomā. Tam apliecinājums ir arī konference *Inovatīvi materiāli Baltijas reģiona tautsaimniecības attīstībai*, kas 16. decembrī pulcēs pasaules līmeņa ekspertus materiālzinātnēs. «Jāstrādā tā, lai pierādītu, ka zinātnē ir tas ceļš, kā attīstīt tautsaimniecību. *Startapi* veidojas arī mums, tomēr ar tiem ir par maz. Rīgā, kur koncentrējas 80% no zinātnes, ir tikai viens tehnoloģisks biznesa inkubators. Tas darbojas ļoti efektīvi – gada laikā spējis radīt 500 uzņēmumu,» skaidro T. Juhna, piebilstot, ka tas ir viens no mehānismiem, kas labi strādā, bet netiek pietiekami atbalstīts. ■